



NATURE AND STRUCTURE OF PROFESSIONAL COMPETENCE

Abstract: These curricula in technology and entrepreneurship are a starting point for searching for opportunities to substantiate innovative approaches that would support the implementation of technological education.

Innovative approaches are a consequence of substantive and organizational changes in technology and entrepreneurship education.

The innovativeness of the approaches is determined by the idea of achieving unity between the teaching and the management of the cognitive and practical activities of the students - on the one hand, and on the other - the educational and work activities carried out by the students. Innovative approaches should complement the traditionally used approaches and at the same time be equally useful for both teachers and students.

Author information:

Petya Kolarova

senior teacher

at Professional High School in Agriculture

"Stefan Tsanov" – Knezha

✉ kolarova_1979@abv.bg

🌐 Bulgaria

Keywords:

innovative approaches, education of technology and entrepreneurship

Професионалната компетентност е комплекс от професионални и лични качества на специалиста, която показва нивото на формиране на знания, умения и опит, които са достатъчни за извършване на необходимия вид дейност, свързана с вземането на решения. “Управление на учебно-образователния процес в едно училище е общоприетото разбиране за управление на учебната институция [8].

Професионалната компетентност е степен на проявление на професионализма, дълбоки знания за своите дела и способности да правиш всичко добре и ефективно. Това е условие за ефективна трудова дейност и личностно-нравствена категория, коригираща професионалния ръст.[10]

Професионалната компетентност включва:

1. Социалната и правната компетентност - комбинация от знания и умения в областта на взаимодействието със социалните институции и хората, както и усвояването на професионалните комуникационни умения и поведението на човека в процеса на общуване;
2. Личната компетентност е способността на специалиста непрекъснато да развива и повишава квалификацията си и да я реализира в професионалната си дейност;
3. Специална компетентност е желанието на специалиста да изпълнява самостоятелно необходимите дейности, способността за решаване на професионални задачи, анализиране и оценяване резултатите от извършената работа, способността за самостоятелно придобиване на нови знания и умения по специалността;
4. Автокомпетентност е адекватно възприемане от специалиста на неговите социални и професионални характеристики и овладяване на технологии за преодоляване на професионалното унищожение;
5. Екстремална компетентност - способността на специалист да решава проблеми при

внезапно сложни условия, при извънредни ситуации, нарушения на технологичните и управленски процеси.[12]

“По този начин факторът на професионалното развитие е вътрешната среда на индивида, неговата дейност. Предметът на професионалното развитие и формата на реализиране на творческия потенциал на човек в професионална работа са неразделна характеристика на неговата личност. Основно условие за развитието на интегрирани функции на професионален човек е да осъзнаем, че трябва да се промени, трансформацията на неговия вътрешен свят и търсенето на нови възможности за себerealизация в професионална работа, т. е. повишаване на нивото на лична и професионална идентичност” [3].

Компетентността е дейност, характерна за дадено лице, поради което класификацията му трябва да съответства на класификацията на дейностите. Така тази класификация включва трудова, учебна, игрална и комуникативна компетентност. Г.К. Селевко допълва тази класификация с професионална, предметна и профилна компетентност.[16]

Процесът на формиране на професионална компетентност е с цикличен характер, тъй като изпълнението на дейностите изисква непрекъснат растеж на професионализма и повторение на всеки етап от дейността, който се случва всеки път с нов капацитет.

Моделът на професионалната компетентност съдържа четири блока:

Първи блок - базовият блок съдържа интелигентното осигуряване. В този блок специалистът трябва да изпълнява такива умствени операции като: анализ, синтез, сравнение, сравнение, вземане на решения, систематизация, прогнозиране, корелация на резултата от работата с целта ит.н.

Втори блок - При персонални (личен) блок, специалистът трябва да има такива лични качества като: отговорност, организация и целесъобразност и т.н.

Трети блок - Социалният блок включва социалните дейности на специалиста и взаимодействието му с други хора, група и екип. В рамките на този блок специалистът трябва да може: да организира живота си в съответствие със социално значимите норми на живот, да спазва правата на граждански дълг, да се ръководи в поведението чрез ценности на социалното взаимодействие, да се ангажира в саморазвитие и самоусъвършенстване, да интегрира и систематизира знанията в процеса на придобиване и да ги прилага в процеса на решаване социални и професионални задачи, да ръководи и сътрудничи с хората, да се подчинява, да търси и търси решения на проблеми в нестандартни ситуации, да съхранява, обработва и трансформира информация.

Четвърти блок - Професионалният блок, осигурява осъществяването на професионални дейности. Този блок предполага, че специалистът има формираната способност да решава професионални задачи в съответствие с неговата специалност.

Професионалната компетентност се формира въз основа на готови компилирани професионални компетенции. Концепцията за професионална компетентност В.И. Байденко определя като “готовността и способността да се действа целесъобразно в съответствие с изискванията и ситуацията, методически организационно и самостоятелно да се решават задачите и проблемите, а също така и да се самооценяват резултатите от дейността” [1].

Професионалната компетентност се определя като динамична, процедурна страна на професионалното обучение, характерна за професионалния растеж, професионални промени, както мотивационни, така и дейности [17] .

Никоя професионална дейност не може да бъде извършена без формираните комуникационни умения. Процесът на комуникация е основният компонент на взаимодействието между хората, така че е трудно да се надценява ролята на комуникацията в човешкия живот [14].

Комуникацията, включително в системата на междуличностните отношения, поради съвместната дейност на хората, така че тя трябва да се осъществява с голямо разнообразие от

междупличностни отношения.

В проучвания Б. Г. Анањева, А. Н. Леонтъев, Б. Р. Ломов [13] процесът на комуникация се разглежда като способност за установяване на взаимоотношения и като специална форма на дейност на субекта. Общуването на хората демонстрира личните им качества. Изброените по-горе изследователи вярват, че в процеса на комуникация е важно да се развият и образуват лични качества. Това може да се обясни с факта, че в процеса на комуникация човек възприема човешкото знание, опит, ценности и методи на действие [4]; [5].

Според френския учен А.Н. Перре-Клермон [15] комуникацията е взаимовръзката между индивидуалните действия на дадено лице по отношение на резултата от дейността на екипа, в който се намира, както и по-нататъшното осъществяване на такова взаимодействие в структурата на едно ново съвместно действие, което осигурява субект-обективни отношения, за сметка на възникващите субект-субективни отношения.

В организационния контекст комуникацията съдържа цялото разнообразие от взаимодействия между служителите. Комуникацията е необходима за планиране, координация, вземане на решения, контрол, внедряване на ефективно лидерство, обучение и изпълнение на много други управленски функции [9]. Поради това може да се каже с увереност, че всеки специалист, влизащ в процеса на комуникация, трябва да бъде комуникативно компетентен.

Комуникативната компетентност е част от компетентността в професионалното общуване. Тя е важен структурен компонент на професионалната компетентност, в която се включва и развитие на умения в областта на 4 вида речева дейност: говорене, слушане, четене, писане. Формирането на комуникативна компетентност предполага и други компетенции: езикова (обучение в нормите на езика и умение за ползването им в съответна ситуация), лингвистична (знание за езика, владение на метаезика на лингвистиката) и културоведска (знание за езика и културата на народа).[11]

Комуникационна компетентност, според С. Г. Иванова се явява интегративно качество на индивида, което се състои в готовността и организация на самостоятелен комуникационен процес в съответствие с целите, формите, съдържанието на бизнес комуникации. [9]

Комуникативната компетентност на специалиста представлява обобщена, интегрирана способност ефективно да прилага адекватни методи за бизнес комуникация в съответствие със специфична работна ситуация. Комуникативна компетентност на специалиста по икономика е свойството на личността да комуникира, характеризиращо се със способността да осъществява ефективно професионално взаимодействие, базирано на комуникативни знания, умения, професионални ценности и развита мотивационна сфера.

Същността на комуникативната компетентност (КК) на бъдещите специалисти може да се представи във вид на структура, която се състои от взаимно свързани компоненти, попълнението на които са различни компетенции. Компонентите на КК са четири: мотивационен, когнитивен, дейностен и рефлексивен компонент. Да разгледаме накратко същността им:

Мотивационен компонент – отразява позицията и насочеността на бъдещия икономист във взаимодействие (сътрудничество) с колеги. Този компонент осигурява положителни предпоставки за професионално взаимодействие с цел самореализация в професията и постигане на съвместни цели.

Когнитивен компонент - включва система от знания за спецификата на професионалното общуване, неговите цели, функции, средства, особености; знания за етикета на професионално общуване.

Дейностният компонент отразява опита на ученика при осъществяване на професионална комуникация, намиращ се на различни позиции в системата «ръководител-подчинен», «организатор-изпълнител», «партньор-партньор», опита за използване на професионална икономическа терминология в устната и писмена реч; презентации, доказателства и отстояване

на икономическа документация; сътрудничество с колеги; преодоляване на конфликти, възникващи в процеса на съвместно изпълнение на задачи.

Рефлексивен компонент - включва личностни качества на ученика от средно професионално учебно заведение по икономика, необходими за осъществяване на ефективна професионална комуникация (лидерски качества, доброжелателност, толерантност, емпатийност, рефлексивност, интелигентност, контактност) и за поддържане на професионални отношения (активност, дисциплинираност, организираност). [11]

Комуникативната компетентност се интерпретира като овладяване на комуникативни компетенции. Комуникативните компетенции се определят като набор от вътрешни ресурси, които са необходими за ефективна комуникация в процеса на лично взаимодействие. Комуникативната компетенция е способността и реалната готовност за комуникация в съответствие с целите, сферите и ситуациите на комуникация, готовността за речево взаимодействие и взаимно разбирателство.[2]

А.Н. Щукин определя комуникативната компетентност като способност, в съответствие с целите на комуникацията, да се извършват езикови дейности, използвайки езикови средства, която се основава на набор от умения, които ви позволяват да участвате в комуникационния процес.[18]

Ю.В. Емельянов определя комуникативната компетентност като ситуационна адаптивност, свободно владение на вербални и невербални средства за социално поведение. Ученият също така подчертава идеята за мярка за комуникативна компетентност - това е степента на успех на планираните актове на влияние и средствата, използвани за произвеждане на впечатление на останалите лица.[6]

Имайки предвид горепосочените определения на комуникативната компетентност, можем да направим общо заключение, че това е способността, желанието на даден човек да комуникира, притежаващ определени знания, умения и способности за комуникация. По този начин авторите поясняват, че комуникативната компетенция не е просто комуникация между хората, а комуникация с наличието на необходимите способности и лични качества на субектите на комуникацията.

Повечето от авторите, включително изброените по-горе, вярват, че формирането на компетенции на бъдещи специалисти в различни области е една от задачите на образователния процес. Всеки се опитва да идентифицира групи от тези компетенции, от които специалистът се нуждае за качествено изпълнение на професионалните си дейности. Всички проучвания, дискутирани по-горе, се основават на принципите на приемственост и интеграция, но всеки автор разработва свои собствени методи, техники, технологии за формиране на компетенции. "Една от съществените разлики между процесите на възпитание и обучение е предназначението им да подготвят за различни страни на живота в обществото. Но ако трябва изчерпателно да разграничим тези две понятия, първо е необходимо да посочим тяхната обща основа. Тя е в това, че и обучението, и възпитанието представляват стратегии за предаване на социалния опит на следващото поколение, в резултат на усвояването на който личността придобива готовност за живот в обществото.[7]

Понастоящем няма ясно определение за комуникативна компетентност и компетенции. В дипломната работа ще се придържам към следните определения:

Комуникативната компетентност на специалиста Икономист е обобщена, интегрирана способност за ефективно прилагане на адекватни методи за комуникация в съответствие със специфичната работна ситуация;

Комуникативната компетенция е способността и истинската готовност за комуникация в съответствие с целите, сферите и ситуациите на комуникация, готовността за говорно взаимодействие и взаимното разбирателство.

Комуникативната компетенция е сложна структура, която включва различни компоненти.

Степента на формиране на комуникативна компетенция на ниво домакинство не винаги съответства на степента на формиране на същата компетентност на професионално ниво. Не винаги високото ниво на готовност за комуникативна компетенция може да бъде фактор, определящ избора на всяка професия.

References:

1. Baydenko, B.I. Kompetenciya v profesionalnom obrazovanii (k oswoeni\ kompetentnostnogo metoda). *Visshiee obrazovanie v Rosii*, №11.- 2004.-С.3-13.
2. Bistrova, E. A. i dr. *Obuchenie russkpmu yaziku v shkole: ucheb. Posobie dlya studentov pedagogicheskikh vuzovov*, M. Drofa, 2004
3. Dimitrova, N. Characteristics of the professional development of teachers in Bulgaria *International Scientific Online Journal – ISSN 2367-5721 ISSUE 77, JANUARY 2021*, www.sociobrain.com pp. 152-157
4. Dimitrova, N., *Pedagogika na tehnologichnata podgotovka*, Shumen, 2009.
5. Dimitrova, N., *Funcionalna gramotnost na podrastvashtite prez prizmata na tehnologichnoto obuchenie*. UI “Episkop K. Preslavski” 2018
6. Emilyanov, Yu. N. Efekt transituacionnogo naucheniya. *Vestnik LGU – Ser. 6 – 1987 – Vip. s. 56 –63*
7. Zagorcheva-Koycheva, D., *Formirane na ranna finansowa gramotnost kato inovativen metod pri upravlenie na kachestvoto na obrazovaniето* *SocioBrains*, Issue 92/2022, pp. 95-100, Journal homepage: www.sociobrain.com, ISSN 2367-5721 (online)
8. Zagorcheva-Koycheva, D., *Model of relationships in the management of educational institutions*, *SocioBrains*, Issue 82/2021, pp. 58-64, Journal homepage: www.sociobrain.com, ISSN 2367-5721 (online)
9. Ivanova, S. G. *razvitie komunikatovnoi kompetentnosti studentov universiteta v delovom objenii: dissertaciya kandidata pedagogicheskikh nauk*. 13.00.01 – Orenburg, 2008. – 218с.
10. Izvorska, D., *realizaciya na kompetentnostniya podhod v syvremennoto visshe obrazovanie*. sp. *Upravlenie I obrazovanie, menidvmynt I obuchenie*. Kn. 3 tom 11, s. 241-250
11. Izvorska, D. *Model za formirane I razvitie na kominikativnata kompetentnost na stidentite ot tehicheski VIZ*, sp. *Profesionalno obrazovanie*, br. 1 Sofiya, 2016, s. 63-74
12. Kuchugurova, N. D. *Formirovanie professionalynoy kompetentnosti budushtego spetsialista / N.D. Kuchugurova // Problemay i perspektivay pedagogicheskogo obrazovaniya v XXI veke. – M., 2000. – S. 360-362.*
13. Lomov, B.F. *Kategorii obshteniya i deyatelnosti v psihologii/Voprosay filosofii*, 1979. - №7.- S.34—48
14. Meliburda, E.L. *Tay - may: Psihologicheskie vozmozhnosti uluchsheniya obshteniya /E.L. Melybruda. M.: Progress, 1986.265str.*
15. 15. Perre-Klermon, A.N. *Roly sotsialynayh vzaimodeystviy v razvitii intellekta detey*, 1991.- 248str.
16. 16. Selevko, G.K. *Entsiklopediya obrazovatelynayh tehnologiy: V 2 t. T. 1./ G.K. Selevko. M.: NII shkolynayh tehnologiy, 2006. - 816s.*
17. 17. Sorokina, T.M. *Razvitie professionalynoy kompetentsii budushtego uchitelya sredstvami integrirovannogo uchebnogo soderzhaniya /T.M. Sorokina // Nachalynaya shkola. – 2004. – №2. –str.128*
18. Shukin, AN. *Obuchenie inostrannaym yazaykam: Teoriya i praktika: ucheb. posobie dlya prepodavateley i studentov / A.N. Shtukin. - M.: Filomatis, 2004. - 416s.*